



УДК 351.746.1-047.82

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5\(25\)-256-268](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5(25)-256-268)

Федорова Анна Миколаївна,
аспірант кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності ННІ неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України. 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 11, навч. корпус № 10, каб. 205, тел.: (050) 702-75-52, e-mail: 9949@i.ua, <https://orcid.org/0000-0001-8833-6606>

Федорова Анна Николаевна,
аспірант кафедры публичного управления и менеджмента инновационной деятельности УНИ непрерывного образования и туризма Национального университета биоресурсов и природопользования Украины. 03041, г. Киев, ул. Героев

Обороны, 11, уч. корпус № 10, каб. 205, тел.: (050) 702-75-52, e-mail: 9949@i.ua, <https://orcid.org/0000-0001-8833-6606>

Fedorova Anna Mykolaivna,
graduate student, Department of public management and innovation management, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, 03041, Kyiv, Str. Heroes of Defense, 11, tel.: (050) 702-75-52, e-mail: 9949@i.ua, <https://orcid.org/0000-0001-8833-6606>

БЕЗПЕКОВІ КОНЦЕПЦІЇ: МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОСТІ

Анотація. Розглянуто концепції національної безпеки, національного інтересу, загальної безпеки, соціетальної безпеки, доповідь ПРООН “Нові виміри безпеки людини”, концепцію “Human Security”, Стратегію національної безпеки України “Безпека людини — безпека країни” та ін.

З’ясовано, що потреба в безпеці має об’єктивний характер, оскільки всі люди вразливі, незалежно від їх фізичних даних, володіння багатством, владою, іншими ресурсами. Потребу в безпеці неможливо задовольнити повністю. Вона присутня завжди і вимагає постійної до себе уваги, оскільки у різних ситуаціях людей підстерігають найрізноманітніші загрози. Безпека реалізується на індивідуальному, колективному (груповому), державному та громадському рівнях.

На підставі аналізу концепцій безпеки з'ясовано зміщення пріоритетів у цій сфері — від ідеї воєнізованої охорони державних кордонів до ідеї підвищення безпеки повсякденного життя людини як універсального запиту на дотримання прав і свобод людини, запиту на свободу від насильства, переслідувань та страху.

Встановлено, що стан безпеки асоціюється із здійсненням функції захисту життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави або з її результатами. При цьому безпека розглядається як результат складного процесу забезпечення безпеки, як безперервно реалізується завдання, пов'язане з підтриманням оптимальних параметрів життєдіяльності об'єкта, передбаченням і протидією різним загрозам.

Доведено, що діяльність із забезпечення безпеки, протидії загрозам передбачає створення складної системи забезпечення безпеки, яка досягається через системно організовану діяльність щодо запобігання, усунення та ліквідації зовнішніх і внутрішніх загроз за допомогою міждержавних організацій, органів публічної влади, державних, громадських та інших організацій та об'єднань, громадян, які беруть участь у забезпеченні безпеки.

Встановлено, що забезпечення безпеки життєдіяльності людини залежить від рівня правової культури, свідомості та відповідальності кожного члена суспільства, взаємодії органів публічної влади з громадянським суспільством для організації превентивних заходів щодо виникнення потенційних загроз.

Ключові слова: безпечне середовище, безпека, безпека життєдіяльності.

КОНЦЕПЦИИ БЕЗОПАСНОСТИ: ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ ДЛЯ ОБЩЕСТВЕННОСТИ

Аннотация. Рассмотрены концепции национальной безопасности, национального интереса, общей безопасности, социетальной безопасности, доклад ПРООН “Новые измерения безопасности человека”, концепцию “Human Security”, Стратегию национальной безопасности Украины “Безопасность человека — безопасность страны” и др.

Выяснено, что потребность в безопасности имеет объективный характер, поскольку все люди уязвимы, независимо от их физических данных, обладания богатством, властью, другими ресурсами. Потребность в безопасности невозможно удовлетворить. Она присутствует всегда и требует постоянного к себе внимания, поскольку в разных ситуациях людей подстерегают самые разнообразные угрозы. Безопасность реализуется на индивидуальном, коллективном (групповом), государственном и общественном уровнях.

На основании анализа концепций безопасности выяснено смещение пріоритетов в этой сфере — от идеи военизированной охраны государственных границ к идее повышения безопасности повседневной жизни человека как универсального запроса на соблюдение прав и свобод человека, запроса на свободу от насилия, преследований и страха.

Установлено, что состояние безопасности ассоциируется с осуществлением функции защиты жизненно важных интересов личности, общества и государства или ее результатам. При этом безопасность рассматривается как результат сложного процесса обеспечения безопасности, как непрерывно реализуется задача, связанная с поддержанием оптимальных параметров жизнедеятельности объекта, предвидением и противодействием разным угрозам.

Доказано, что деятельность по обеспечению безопасности, противодействия угрозам предусматривает создание сложной системы обеспечения безопасности, которая достигается через системно организованную деятельность по предотвращению, устранению и ликвидации внешних и внутренних угроз с помощью межгосударственных организаций, органов публичной власти, государственных, общественных и других организаций и объединений, граждан, участвующих в обеспечении безопасности.

Установлено, что обеспечение безопасности жизнедеятельности человека зависит от уровня правовой культуры, сознания и ответственности каждого члена общества, взаимодействия органов публичной власти с гражданским обществом для организации превентивных мер относительно возникновения потенциальных угроз.

Ключевые слова: безопасная среда, безопасность, безопасность жизнедеятельности.

SAFETY CONCEPTS: PURPOSES AND OBJECTIVES FOR THE PUBLIC

Abstract. The article considers the concepts of national security, national interest, the concept of general security, the concept of societal security, the UNDP report “New dimensions of human security”, the concept “Human Security”, the National Security Strategy of Ukraine “Human Security – Country Security”, etc.

It was found that the need for security is objective, since all people are impressionable, regardless of their physical characteristics, possession of wealth, power, and other resources. The need for security cannot be met. It is always present and requires constant attention to itself, since in different situations people are trapped by a variety of threats. Security is implemented at the individual, collective (group), state and public levels.

Based on the analysis of security concepts, a shift in priorities in the concept of security has been clarified from the idea of militarized protection of state borders to the idea of increasing the security of everyday life of a person as a universal request for the observance of human rights and freedoms, a request for freedom from violence, persecution and fear.

It has been established that the state of security is associated with the implementation of the function of protecting the vital interests of the individual, society and the state, or its results. At the same time, safety is considered as a result of a complex process of ensuring safety, how the task of maintaining the optimal pa-

rameters of the object's vital functions, foreseeing and countering various threats is continuously being implemented.

It has been proved that activities to ensure security, counter threats provide for the creation of a complex security system, which is achieved through systematic activities to prevent, eliminate and eliminate external and internal threats with the help of interstate organizations, public authorities, state, public and other organizations and associations, citizens involved in ensuring security.

It has been established that ensuring the safety of human life depends on the level of legal culture, the consciousness and responsibility of each member of society, the interaction of public authorities with civil society to organize preventive measures against the emergence of potential threats.

Keywords: safe environment, safety, life safety.

Постановка проблеми. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека — найвища соціальна цінність в Україні. Реалізація цієї норми Конституції України — головна ціль державної політики національної безпеки. Проблеми забезпечення безпеки життя людини були і будуть завжди. Вони об'єктивно зачіпають всі сторони нашої життєдіяльності і мають багатоплановий характер.

Різні аспекти безпеки людини і людської діяльності складають один з основних предметів дослідження в багатьох наукових дисциплінах. Так, наприклад, у психології, в рамках концепції А. Маслоу [1, с. 12], поняття “безпека” розглядається в якості однієї з життєво важливих потреб людини. Причому в буденній свідомості уявлення про безпеку знаходяться скоріше на рівні почуттів, чуттєвих образів, ніж на рівні рефлексії.

Як зазначає І. М. Грищенко, досліджуючи програму діяльності Кабінету Міністрів України: “усе більша кількість дослідників проблеми безпеки під час аналізу загроз дохо-

дить висновку, що спектр загроз виходить на наднаціональний рівень, посилюючись на загрози, пов'язані з недостатнім приділенням уваги культурним особливостям, погіршенням стану навколишнього середовища” [2, с. 33].

Безпека життєдіяльності перестає бути контрольованою, тому актуальним є дослідження питань безпеки життєдіяльності в аспекті аналізу Стратегії національної безпеки України та інших безпекових концепцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наразі є велика кількість наукових праць, присвячених питанням забезпечення безпечного середовища для життя громадян. На вивчення спектру питань з безпеки спрямовані як роботи мислителів минулого — Платона [5], Аристотеля [6], так і сучасні дослідження науковців І. Грищенка [2; 10], І. Гришової [9], О. Ковальнової [8], О. Резнікова, Б. Парахонського, Г. Яворської [11] та інших, які доводять, що безпека одна з основоположних цінностей буття людини. Проте досі є недостатньо дослідженими питання форму-

вання безпечного середовища життя громадян у концептуальних безпекових документах.

Дана праця безпосередньо пов'язана із науковими дослідженнями кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності Національного університету біоресурсів і природокористування України, які здійснюються у межах науково-дослідної теми "Теоретичні засади і механізми реалізації інноваційних процесів у публічному управлінні" (ДР №118U100146).

Мета статті — дослідження закріплення в нормативних документах України питання формування безпечного середовища життя громадян.

Для досягнення мети визначено такі завдання:

- проаналізувати основні безпекові концепції;
- дослідити систему забезпечення безпеки життєдіяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Витоки осмислення поняття "безпека" можна виявити вже у філософській і політичній думці античних авторів, зокрема у філософії стоїцизму. Досить широко результати осмислення проблем безпеки представлені в роботах філософів епохи Просвітництва, а також їх попередників і послідовників, зокрема в працях Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо та ін.

Як продукт політичної свідомості поняття "безпека" виникає в західно-європейській суспільно-політичній думці. Безпека як основна цінність і право людини вперше стала розглядатися у рамках західного світу в революційний період його історії. Найважливіші правові акти, що

знаменували політичну перемогу третього стану торгово-ремісничих верств західного суспільства, прямо проголошували безпеку одним з невід'ємних природних прав людини. У Біллі про права 1689 р., прийнятому в Англії, в американській Декларації незалежності 1776 р. і у французькій Декларації прав людини і громадянина 1789 р. прямо або побічно безпека розглядалася в якості природного права людини поряд зі свободою, власністю і опором гнобленню.

Серйозні руйнівні наслідки, які принесли Європі війни і революції XIX–XX ст. справили істотний вплив на еволюцію людської свідомості і подальші зміни в розумінні безпеки. Безпекою стали позначати не тільки стан окремого індивіда, а й стан окремої держави і навіть міжнародного співтовариства держав.

За результатами доповіді "Нові виміри безпеки людини" (1994) ПРООН емпірично становила перспективне зміщення пріоритетів у концепції безпеки — від ідеї воєнізованої охорони державних кордонів до ідеї підвищення безпеки повсякденного життя людини як універсального запиту на дотримання прав і свобод людини, запиту на свободу від насильства, переслідувань та страху [2, с. 36].

Аналіз процесів еволюції людської історії дає змогу виявити ряд закономірностей, що характеризують функцію безпеки:

- соціальний прогрес не усуває і не скасовує небезпеки існуванню особистості, суспільства, держави;
- зростання могутності людей над природою супроводжується і збільшенням масштабу загроз людству;

- у міру диференціації суспільства і ускладнення його організації розширюється і спектр соціальних небезпек; соціальні загрози не є незмінними і модифікуються разом з розвитком суспільства;

- системи безпеки є невід’ємним атрибутом складних соціальних систем і організацій;

- недооцінка або ігнорування проблем безпеки на всіх рівнях соціальної організації не тільки обертається тими чи іншими втратами, але в кінцевому рахунку неминуче веде до падіння життєздатності (конкурентоспроможності) і навіть загибелі відповідних її елементів (суб’єктів) [3, с. 28].

Діяльність із забезпечення безпеки, протидії загрозам щодо багатьох соціальних об’єктів передбачає створення складної системи забезпечення безпеки. У зв’язку з цим поняття “безпека” може розглядатися як системно-організована діяльність щодо запобігання, усунення та ліквідації зовнішніх і внутрішніх загроз. Стосовно до держави і суспільства систему безпеки утворюють органи законодавчої, виконавчої та судової влади, державні, громадські та інші організації та об’єднання, громадяни, які беруть участь у забезпеченні безпеки відповідно до закону, а також законодавство, що регламентує відносини у сфері безпеки.

Зважаючи на це, поняття “безпека” може розглядатися як комплекс уявлень, в яких присутній момент порівняння характеристик, що відображають реальний і бажаний стан людини, суспільства або держави. З точки зору даного підходу, поняття “безпека” може розумітися як про-

цес і результат даного процесу. Стан безпеки асоціюється із здійсненням функції захисту життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави або з її результатами. При цьому безпека розглядається як результат складного процесу забезпечення безпеки, як безперервно реалізується завдання, пов’язане з підтриманням оптимальних параметрів життєдіяльності об’єкта, передбаченням і протидією різним загрозам.

У рамках процесуального підходу до безпеки виділяють мінливі умови, алгоритми і стадії (етапи) реалізації заходів щодо забезпечення безпеки в будь-яких обставинах. Крім цього, даний підхід дає змогу розглядати поняття “безпека” як комплекс уявлень, що виникають на основі певних соціальних відносин, які характеризуються взаємною довірою, відсутністю у сторін агресивних і зловмисних устремлінь.

До прикладу, в Україні поширеним є домашнє насильство та статеві злочини щодо неповнолітніх. Науковець С. М. Авраменко описує, яким чином можна забезпечити безпеку неповнолітнім особам, які стали жертвами статевих злочинів [4, с. 279].

Крім цього, поняття “безпека” може розглядатися як цінність і мета, для реалізації якої людина, суспільство або держава роблять певні дії. У даному випадку поняття “безпека” виводиться з аналізу природних потреб людини, задоволення яких виступає в якості мети його життєдіяльності. Людям властиво відчувати свою безпеку або небезпеку на основі тривожних сигналів і сприйняття органів почуттів, інстинктивних ре-

акцій організму, інтуїції, тобто безпека (небезпека) в цьому плані має значення суб'єктивного уявлення індивідів про відсутність (наявність) загроз своєму існуванню. Воно допомагає коригувати лінію своєї поведінки і уникати небезпек. Можливість жити, не піддаючи себе різним ризикам і небезпекам, високо цінується в людському суспільстві. Це означає, що безпека набуває форми внутрішньої цінності і реалізує себе в індивідуальній і суспільній свідомості.

Характерно, що ця цінність має універсальний характер і визнається в якості фундаментальної всіма людьми, незалежно від їх раси, національності, статі, віку, соціального стану, хоча, природно, існує певний спектр думок, що відображають ступінь переваг різних категорій людей. Часто він обумовлюється впливом тієї чи іншої ситуації. У мирних умовах, у достатку, в розміреному і спокійному житті цінність безпеки відходить на другий план і не актуалізується. Соціальні потрясіння, лиха, війни, терористичні акти загострюють її значення, виводять в число найбільш затребуваних людьми і суспільством.

Безпека — відсутність загроз в усіх сферах життя, що сприяє сталому людському розвитку і залежить від рівня правової культури, свідомості та відповідальності кожного члена громади, досягнення якої можливо шляхом взаємодії органів публічної влади з громадянським суспільством та збільшення кількості превентивних заходів [7, с. 144].

Потреба в безпеці має об'єктивний характер, оскільки всі люди вразли-

ві, незалежно від їх фізичних даних, володіння багатством, владою, іншими ресурсами. Вона реалізується не тільки на індивідуальному, а й на колективному (груповому), державному та громадському рівнях. При цьому варто підкреслити, що, на відміну від багатьох інших потреб, потребу в безпеці неможливо задовольнити повністю. Вона присутня завжди і вимагає постійного до себе уваги, оскільки у різних ситуаціях людей підстерігають найрізноманітніші небезпеки.

Залежно від того, хто виступає суб'єктом або об'єктом безпеки — окрема людина, соціальна група, суспільство в цілому, держава або співтовариство держав, виділяють наступні основні рівні безпеки:

- 1) особиста або індивідуальна безпека;
- 2) соціетальна (громадська безпека), безпека суспільства;
- 3) національна безпека, безпека держави;
- 4) міжнародна або колективна безпека;
- 5) всесвітня або глобальна безпека.

Як проміжний рівень між індивідом і суспільством (або між індивідом і державою) виділяють рівень групової безпеки або безпеки спільності.

Між національним і міжнародним рівнями або між міжнародним і глобальним рівнями може виділятися регіональний рівень. Крім того, про регіональну безпеку говорять і щодо стану безпеки в одній з частин держави або в межах етнокультурної області, що об'єднує території одразу кількох держав.

Концепція національної безпеки передбачає здійснення заходів, пов'язаних із забезпеченням безпеки держави за кількома основними напрямками.

У їх числі можна виділити:

1) забезпечення фізичного існування держави і її громадян, територіальної недоторканності і цілісності держави від внутрішніх і зовнішніх загроз;

2) забезпечення, створення гарантій від зовнішнього втручання у внутрішні справи держави;

3) запобігання потенційних і непередбачених загроз способу життя держави і її громадян.

Концепція національного інтересу. Поняття “національний інтерес” формується в 1930-ті р. Вперше поняття “національний інтерес” було включено до змісту Оксфордської енциклопедії соціальних наук у 1935 р. пріоритет у розробці даного поняття належить американському теологу Р. Нібуру і американському історику Ч. Бірду. Однак сплеск інтересу до розробки проблеми національного інтересу припадає на післявоєнні роки (після Другої світової війни). У 1948 р виходить робота Г. Моргентгау “На захист національного інтересу”. З цього часу інтерес до проблеми національного інтересу не тільки не згасав, але все більше зростає.

У рамках концепції національного інтересу виділяють в якості його складових:

1) життєво важливі і другорядні інтереси;

2) постійні і змінні інтереси;

3) довгострокові і кон'юнктурні інтереси.

Формування національного інтересу — тривалий історичний процес, в якому переплітаються економічні, соціальні, національно-психологічні та інші фактори. Основною складовою національного інтересу є прагнення до самозбереження держави, що забезпечує самозбереження нації.

Концепція загальної безпеки. Зародження і активне обговорення деяких найважливіших аспектів концепції загальної безпеки відбувається на початку 1980-х р., однак основні положення даної концепції були сформульовані дещо пізніше — на рубежі 1980–1990 рр. Початок теоретичних суперечок щодо загальної безпеки було закладено статтею американського професора Річарда Ульмана з Принстонського університету “Заново визначаючи поняття безпеки” (1983 р.). З його точки зору, найбільшу загрозу національній безпеці представляють ті дії, які загрожують різким зниженням якості життя населення певної держави за відносно короткий проміжок часу і можуть вплинути на різке зменшення кола політичних альтернатив, що знаходяться в розпорядженні уряду країни або приватних неурядових організацій всередині держави.

У рамках Концепції загальної безпеки оскаржуються претензії національної держави на виключне становище в галузі забезпечення безпеки, причому як зовнішньої, так і внутрішньої. Прихильники концепції загальної безпеки зазначають, що роль окремих груп громадян, органів місцевого самоврядування, неурядових та наддержавних організацій, національної та міжнародної громадської думки у справі забезпечення безпеки

не менш значна, ніж роль національної держави.

Так О. Ковальова [8] та І. Гришова [9] у своїх наукових доробках вказують на пріоритет екологічної безпеки в аграрній політиці України. І. М. Грищенко доводить, що “для належної роботи системи місцевого самоврядування громадянам доцільно аналізувати поведінку потенційних кандидатів для роботи в системі місцевого самоврядування, звертаючи особливу увагу на орієнтацію цих людей на” [10, с. 154] комплексне бачення забезпечення безпеки на ввіреній території.

Загалом уявлення про мінімально достатню безпеку включають в себе кілька аспектів:

1) уявлення про фізичну безпеку, пов'язані зі збереженням життя людини, його здоров'я, захищеністю від голоду, несприятливих впливів навколишнього середовища, соціального і політичного насильства, що загрожує життю і здоров'ю людини;

2) уявлення про економічну безпеку, що включають в себе оцінку доступності до визначення трудової зайнятості, що забезпечує задоволення не тільки базових потреб, але і формування страхуючих заощаджень для виняткових випадків;

3) уявлення про соціальну безпеку, пов'язані з оцінкою статусу людини в суспільстві, його захищеності від загроз фізичної та економічної безпеки, що формується як формальними і неформальними суспільними інститутами, так і державою;

4) уявлення щодо етнокультурної безпеки, що включають в себе оцінку безпеки етнічної ідентичності особистості і спільності, з якою особистість

себе ототожнює, оцінку можливості розвитку культури, що розділяється особистістю зі спільністю;

5) уявлення про безпеку гідності, пов'язані з оцінкою гуманістичної повноти безпеки, ціни безпеки для людини, з оцінкою заходів придушення індивідуальності заради забезпечення безпеки.

Концепція соціальної безпеки. Основною ідеєю концепції соціальної безпеки є декларування як пріоритетне завдання захисту системи благ від загрозливих зовнішніх впливів.

У рамках концепції соціальної безпеки виділяють кілька основних загроз безпеки:

1) тиск на комфортність соціального середовища, утвореною матеріально забезпеченим, але старіючим населенням, з боку значної і все більш зростаючої маси молодих, але бідних мігрантів;

2) посилення власних екологічних проблем у розвинених країнах світу внаслідок неефективного управління технологічними процесами в сусідніх регіонах;

3) проникнення на Захід організованої злочинності суміжних бідних держав Східної Європи, Азії, Африки та Латинської Америки;

4) вплив наслідків етнічних конфліктів на стан безпеки в розвинених державах світу;

5) поширення тероризму.

За дослідженнями І. М. Грищенко, на міждержавному рівні механізми забезпечення безпеки вибудовуються згідно напрямів, представлених у щорічній доповіді у рамках Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) під назвою “Нові

виміри безпеки людини”, що вийшла у світ в 1994 р. У цій доповіді було озвучено ідею про те, що людству час перейти від старого розуміння глобальної безпеки (насамперед малась на увазі ядерна безпека) до нового розуміння трактовки поняття глобальної безпеки, а саме трактування глобальної безпеки як комплексу заходів щодо захисту кожної окремо взятої людини. Так народилася концепція “Human Security”, яка ґрунтується на таких принципах:

1. Принцип універсальності означає, що безробіття, тероризм, забруднення навколишнього середовища, наркотики, злочинність, порушення прав людини — це проблеми, з якими стикається кожна людина незалежно від її громадянства.

2. Принцип трансграничності вказує на те, що голод, хвороби, наркотрафік, етнічні конфлікти не стримуються державними кордонами.

3. Принцип забезпечення безпеки необхідно розуміти в тому сенсі, що першочерговим є питання забезпечення превентивними заходами безпеки, а не будь-якого виду інтервенціями.

4. Принцип людиноцентризму полягає в акцентуванні на дотриманні прав і свобод людини, забезпечення її здоров'я та благополуччя [2, с. 39].

На сьогодні основоположним документом, що визначає пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки є Стратегія національної безпеки України “Безпека людини — безпека країни”, прийнята у вересні 2020 р.

У ній визначено, що головною ціллю державної політики національної безпеки є “людина, її життя

і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека” [12].

Ця стратегія ґрунтується на трьох основних засадах:

1) стримуванні, що забезпечує розвиток оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України;

2) стійкості — здатності суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стале функціонування;

3) взаємодії, спрямованій на розвиток стратегічних відносин.

А пріоритетами національних інтересів України та забезпечення національної безпеки визначені: відстоювання незалежності і державного суверенітету; відновлення територіальної цілісності України; суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України.

Найближчим часом будуть подані на розгляд та затвердження різні безпекові стратегії України, серед яких: Стратегія людського розвитку; Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України; Стратегія біобезпеки та біологічного захисту. Ці та інші стратегії повинні сформулювати комплексний механізм забезпечення безпечного середовища життя громадян України.

Своєю чергою, будь-яка дія, спрямована на захист держави, суспільства або окремо взятої людини передбачає певну відповідальність. Адже, відповідальність — це важливий принцип правової, соціальної держави, що передбачає обов'язок, зокрема обраних осіб в органи місцевого самоврядування, відповідати

за наслідки своїх дій протягом каденції.

Висновки. Аналіз концепцій безпеки надав можливість встановити, що безпека людини — це багатоаспектний стан, для характеристики і оцінки якого необхідно враховувати не тільки індивідуально-особистісні показники, фізичні умови життєдіяльності, а й умови, обумовлені детермінованістю існування і розвитку людини з боку суспільства і держави, світової спільноти.

Цілий ряд безпекових концепцій, серед яких концепція національної безпеки, концепція національного інтересу, концепція загальної безпеки, концепція соціальної безпеки, доповідь ПРООН “Нові виміри безпеки людини”, концепція “Human Security”, Стратегія національної безпеки України “Безпека людини — безпека країни” та інші складають систему забезпечення безпеки життєдіяльності й повинні впроваджуватися в життя для мінімізації загроз, яких неможливо уникнути та попереджувати загрози виникнення ситуацій, які становлять небезпеку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Маслоу А.* Мотивация и личность. СПб., 2001. С. 12.
2. *Грищенко І. М.* Програма діяльності Кабінету Міністрів України в аспекті консолідації та розвитку української нації // Зб. наук. пр. Нац. акад. державного управління при Президентові України. 2020. Вип. 1. С. 33–40. Режим доступу: <http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua/article/view/208994/209142>
3. *Родачин В. М.* Безопасность как социальное явление // Право и безопасность. 2004. № 4 (13). С. 28.
4. *Авраменко С. М.* Допит неповнолітніх осіб, які стали жертвами статевих злочинів: нормативно-правовий аспект // Вісн. Чернівецького факультету Нац. ун-ту “Одеська юридична академія”. 2016. Вип. 1. С. 279–288. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2016_1_28
5. *Платон.* Государство. Законы. Политика. М.: Мысль, 1998. С. 166.
6. *Аристотель.* Политика. Т. 4. М.: Мысль, 1997. 64 с.
7. *Федорова А. М.* Компаративний аналіз дефініції “безпека” // Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 11. С. 144.
8. *Ковальова О. В.* Інноваційний інструментарій структурної політики управління розвитком аграрного сектору економіки // Наукові записки Ін-ту законодавства Верховної Ради України. 2020. С. 99–108. Режим доступу: <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.02.11>
9. *Балян А. В., Гришова І. Ю.* Пріоритети екологічної безпеки в аграрній політиці в контексті співробітництва України та Китаю // Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii (30.06.2020). Warszawa, 2020. P. 33–37.
10. *Gryshchenko I. M.* The impact of personal needs on the formation of leadership // Scientific Bulletin of National Mining University (SciVerse Scopus). 2016, vol. 4, p. 154–160. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvngu_2016_4_22

11. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова; за ред. К. А. Кононенко. К.: НІСД, 2013. 56 с.
12. Стратегія національної безпеки України “Безпека людини – безпека країни”: Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

REFERENCES

1. Maslow A. (2001). *Motivatsiya i lichnost* [Motivation and personality]. Saint Petersburg [in Russian].
2. Hryshchenko I. M. (2020). Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy v aspekti konsolidaii ta rozvytku ukrainskoi natsii [Program of activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine in the aspect of consolidation and development of the Ukrainian nation]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Collection of scientific works of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 1, 33–40. Retrieved from <http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua/article/view/208994/209142> [in Ukrainian].
3. Rodachin V. M. (2004). Bezopasnost kak sotsialnoe yavlenie [Safety as a social phenomenon]. *Pravo i bezopasnost – Law and security*, 4(13), 14–17 [in Russian].
4. Avramenko S. M. (2016). Dopyt nepovnlitnikh osib, yaki staly zhertvamy statevykh zlochyniv: normatyvno-pravovyi aspekt [Interrogation of minors who have become victims of sexual crimes: the legal aspect]. *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu “Odeska yurydychna akademiia” – Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University “Odessa Law Academy”*, 1, 279–288. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2016_1_28 [in Ukrainian].
5. Plato. (1998). *Gosudarstvo. Zakony. Politika* [State. The laws. Politics]. Moscow: Mysl [in Russian].
6. Aristotle. (1997). *Politika* [Politics]. (Vols. 4). Moscow: Mysl [in Russian].
7. Fedorova A. M. (2018). Komparatyvnyi analiz definitsii “bezpeka” [Comparative analysis of the definition of “security”]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 11, 144–148 [in Ukrainian].
8. Kovalova O. V. (2020). Innovatsiyni instrumentarii strukturnoi polityky upravlinnia rozvytkom ahrarnoho sektoru ekonomiky [Innovative tools of structural policy of management of development of agrarian sector of economy]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy – Scientific Notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2, 99–108. Retrieved from <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.02.11> [in Ukrainian].
9. Balian A. V., Hryshova I. Yu. (2020). Priotyety ekolohichnoi bezpeky v ahrarnii politytsi v konteksti spivrobitnytstva Ukrainy ta Kytaiu. 36iór artykułów naukowych z Konferencji Miedzynarodowej Naukowo Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii. (p. 33–37). Warszawa [in Ukrainian].
10. Gryshchenko I. M. (2016). The impact of personal needs on the formation of leadership. *Scientific Bulletin of National Mining University (SciVerse Scopus)*, 4, 154-160. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvngu_2016_4_22 [in English].

11. Parakhonskyi B. O., Yavorska H. M., Reznikova O. O. (2013). *Mizhnarodne bezpekove seredovyshe: vyklyky i zahrozy natsionalni bezpetsi Ukrainy* [*International security environment: challenges and threats to national security of Ukraine*]. K. A. Kononenko (Eds.). Kyiv: NISD [in Ukrainian].
12. Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku "Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy" : vid 14 veresnia 2020 roku, № 392/2020 [Decree of the President of Ukraine "On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 "On the National Security Strategy of Ukraine" from September 14 2020, № 392/2020]. *www.president.gov.ua*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> [in Ukrainian].